

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

De Fracties in de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer (070) 373 8785	uw kenmerk	bijlage(n)
betreft opvang uitgeprocedeerde asielzoekers (bed, bad, brood)	ons kenmerk ECSD/U201500740	datum 28 april 2015

Geachte Tweede Kamerleden,

Het kabinet heeft uw Kamer op 22 april geïnformeerd over de afspraken binnen het kabinet over “de omgang met uitgeprocedeerde vreemdelingen in Nederland”. Die houden onder andere in dat gemeenten dienen te stoppen met het bieden van opvang voor uitgeprocedeerde vreemdelingen. Alleen nog in de vijf grote steden en Ter Apel mag straks nog kortdurend opvang worden geboden, mits meegewerkt wordt aan terugkeer. Het kabinet heeft daarbij aangegeven dat voor 1 november 2015 met de gemeenten een aanvulling op het Bestuursakkoord uit 2007 moet zijn afgesproken. Zo niet dan valt het kabinet terug op het vigerende Bestuursakkoord en zal gemeenten financieel straffen door bijvoorbeeld op het integratiebudget voor nieuwkomers te korten. Op deze afspraken willen wij graag reageren.

Voorop staat dat we hier te maken hebben met een weerbarstige problematiek en met mensen in kwetsbare omstandigheden. Het gaat om het vergroten van de kans op succesvolle terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers en het zoveel mogelijk voorkomen van ‘s nachts rondzwervende vreemdelingen op straat. De gemeenten willen daar graag met het Rijk afspraken over maken.

De VNG constateert dat het kabinet inzet op een intensievere aanpak op het gebied van terugkeer. Dat is op zichzelf goed, maar door de gekozen aanpak naar verwachting weinig effectief. Hoewel de discussie waar de kabinetsbrief op aansluit, vooral ging over het bieden van minimale opvangvoorzieningen voor uitgeprocedeerde asielzoekers die ons land nog niet kunnen of willen verlaten (bed, bad en brood), biedt het kabinet daarvoor geen invulling, maar verbiedt zelfs gemeenten hieraan invulling te geven. Bovendien worden gemeenten bedreigd met straf in de vorm van financiële sancties, wanneer ze enigerlei vorm van opvang bieden aan illegale vreemdelingen.

Wij delen met het Rijk het uitgangspunt van terugkeer maar zien ook dat het terugkeerbeleid in de praktijk geen sluitend systeem is en ook niet kan worden. Er zullen altijd mensen zijn die niet kunnen terugkeren of willen meewerken aan terugkeer. De voorliggende voorstellen zullen de resultaten op

het gebied van vrijwillige terugkeer vermoedelijk weinig tot niet verhogen.

Wij hebben eerder voorstellen gedaan waarin een aanpak zoals gehanteerd in Rotterdam (Pauluskerk) centraal stond. Kernwoorden daarbij zijn maatwerk en samenwerking. We denken dat dit wel de effectiviteit van het beleid vergroot. Daarnaast moet er ruimte blijven voor een basale opvang, in lijn met de uitspraken van het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) en de Centrale Raad van Beroep (CRvB). Gemeenten vinden het vanuit hun verantwoordelijkheid voor veiligheid, leefbaarheid en humaniteit ongewenst dat mensen op straat leven en willen geen dakloosheid. Dat uitgangspunt vinden we niet terug in de brief.

Bezwaren

Gemeenten hebben bezwaren tegen onderdelen, zoals de voorgestelde handelingstermijnen, de wijze van uitvoering en de verantwoordelijkheden. Hieronder lichten wij dat toe.

1. Beperking tot vijf steden:

Hoewel het een goede zaak is dat het Rijk zijn verantwoordelijkheid voor het opvangbeleid neemt en opvanglocaties in een aantal steden wil bekostigen, is het aantal van de vijf grote steden en daarnaast Ter Apel onvoldoende. Het ontbreekt aan regionale spreiding, vooral in de noordelijke en oostelijke provincies. Dat zorgt voor logistieke problemen, omdat het een trek op gang brengt vanuit AZC-gemeenten, maar wij verwachten ook problemen in de uitvoering voor de aangewezen vijf gemeenten. Kleinschaliger opvang in meerdere gemeenten zal effectiever zijn omdat je dan maatwerk kunt bieden in een bekende omgeving. Ter vergelijking: de maatschappelijke opvang voor dak- en thuislozen op basis van de WMO is verdeeld over 43 centrumgemeenten. De uitspraak van de CRvB sloot hierbij aan en hierop is de huidige tijdelijke bed-bad-en-broodregeling dan ook gebaseerd. Een andere of meer beperkte verdeling dan de huidige 43 WMO-gemeenten is mogelijk, maar een substantiële uitbreiding van meer dan vijf gemeenten is wel noodzakelijk. Alleen zo kan kleinschalige opvang geboden worden en kan ook de lokale en regionale expertise worden aangewend.

2. Voorwaarden

In de vijf overgebleven onderdakvoorzieningen gaat het om een voorwaardelijke en voorlopige opvang. Het is de vraag hoeveel afgewezen vluchtelingen zich straks echt gaan melden in de wetenschap dat dit het laatste voorportaal is, gericht op vrijwillige terugkeer of uitzetting. Als een overhaaste overplaatsing naar Ter Apel dreigt, gaan veel uitgeprocedeerde asielzoekers niet naar de opvang en verdwijnen in de illegaliteit. Dat doet de druk op de overige gemeenten juist toenemen.

Het doel van de opvang is mede om uitgeprocedeerden tot het inzicht te laten komen dat ze moeten terugkeren. Dat werkt echter alleen in een veilige omgeving waarin voldoende tijd is om intensief met mensen aan de slag te gaan. Dat bewijzen de resultaten van de opvang in de Pauluskerk, waar zo'n 33% van de uitgeprocedeerde vreemdelingen er vrijwillig voor kiest om Nederland te verlaten. Zonder dwang vooraf. De mensgerichte en menswaardige aanpak blijkt effectief. Een paar weken is daarvoor in veel gevallen onvoldoende. Het uitgangspunt moet zijn: "*Opvang zo kort als het kan, zo lang als het effectief is*". Maatwerk wat betreft de duur en de aard van opvang en de vorm van begeleiding is zeer belangrijk en reikt verder dan de vraag "wilt u terugkeren?" Met die benadering win je ook vertrouwen.

3. Verbod op noodhulp door andere gemeenten

Behalve de vijf grote steden krijgen de gemeenten een verbod om uitgeprocedeerde asielzoekers op

te vangen. Doen zij dit toch, dan kan het Rijk hen sancties opleggen. Dat is een zeer onwenselijke en onaanvaardbare inperking van de gemeentelijke autonomie. Alle gemeenten moeten de mogelijkheid houden om noodhulp te verlenen in een uiterst sobere vorm. Gesteld wordt dat vreemdelingen individueel terug kunnen vallen op gemeentelijke daklozenopvang (WMO). Op zichzelf is dat een denkbare vorm, maar dat past niet in de huidige opzet van de daklozenopvang. Immers, daklozenopvang is gebonden aan afspraken over een toekomsttraject en daarvoor is rechtmatig verblijf in Nederland noodzakelijk. Dat zal moeten veranderen of de gemeenten moeten de mogelijkheid hebben waar noodzakelijk een vergelijkbare sobere vorm van opvang voor illegale vreemdelingen (bed, bad en brood) te bieden. Gemeenten willen niet dat mensen 's nachts rondzwerven op straat en zijn van mening dat financiële ondersteuning vanuit het rijk daarbij noodzakelijk is.

Op het verlenen van noodhulp zal echter integendeel een sanctie gesteld worden. Niet alleen geeft dit blijk van veel wantrouwen tegenover de gemeentelijke overheid, het zet ook het de samenwerking met het Rijk onder druk. De in de brief genoemde sanctie van korten op het inhouden van het voor gemeenten bestemde speciale budget voor integratie van nieuwkomers is daarbij ongehoord. Dat budget betreft een totaal andere doelgroep, namelijk de door het Rijk toegelaten asielzoekers waarvoor gemeenten nu al te weinig geld ontvangen en waarvoor ze zich desondanks met veel moeite inspannen hen zo snel mogelijk te laten integreren.

Onduidelijke verantwoordelijkheidsverdeling

De verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijk en gemeenten is onduidelijk. In de brief wordt over een gezamenlijke verantwoordelijkheid gesproken, maar in de praktijk zullen de vijf terugkeerlocaties dependances van het VBL (rijkslocatie) zijn. Het is onduidelijk wat van de vijf gemeenten wordt verwacht wat betreft inspanningen en middelen. De gezamenlijke voorziening van Rijk en gemeente heeft onder aansturing van de DT&V tot doel om de terugkeerbereidheid van de vreemdeling te realiseren. Daarbij wordt de rijksfinanciering gekoppeld aan de mate van succes bij het laten terugkeren van vreemdelingen. Deze resultaten worden vervolgens maandelijks gemonitord. Maar wie zit er aan het stuur van deze aanpak en wie wordt er dan vervolgens door het Rijk afgerekend? Als gemeenten niet of nauwelijks invloed mogen hebben op de aanpak, dan kan de financiering voor deze voorziening en personeel niet gekoppeld worden aan een eventuele doeluitkering aan die gemeenten. Er wordt op geen enkele manier gesproken over een resultaatverplichting van de DT&V, terwijl die resultaten juist achterblijven bij de verwachtingen. Het is bijzonder dat de DT&V geen taakstelling (inspanningsverplichting) opgedragen heeft gekregen wat betreft het terug laten keren van uitgeprocedeerde vreemdelingen naar de landen van herkomst, maar dat gemeenten wel worden afgerekend op zaken waarover ze geen zeggenschap hebben.

Bestuursovereenkomst toen en nu

In 2007 zijn afspraken gemaakt over een Pardonregeling voor ex-asielzoekers die al voor 2001 onafgebroken in Nederland verbleven. Daarbij is afgesproken dat gemeenten de mensen in de noodopvang zouden overdragen aan het Rijk en deze opvang beëindigen. Het Rijk zou daartegenover het uiterste doen om de terugkeer van uitgeprocedeerde vreemdelingen te realiseren. Het systeem van toelating en terugkeer was en is echter niet sluitend. Dat is in de praktijk na 2007 overduidelijk gebleken. Ook de nu voorgestelde aanpak zal het systeem niet sluitend gaan maken. Veel gemeentelijke opvang is gesloten, maar de problematiek van dakloze illegale uitgeprocedeerden is gebleven. Er is dus alle reden samen naar de afspraken te kijken en nieuwe afspraken te maken die recht doen aan de problematiek.

De voorstellen wekken teveel de indruk dat een nieuw Bestuursakkoord een eenzijdig karakter heeft

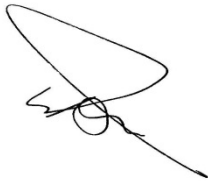
en gemeenten zaken oplegt. Gemeenten en rijksoverheid zijn bestuurlijke partners. Een overeenkomst werkt alleen als er wordt uitgegaan van gelijkwaardige partijen die een aantal gemeenschappelijke doelen hebben en die daarover gezamenlijk afspraken willen maken over aanpak, financiering en draagvlak.

Conclusie

Voor gemeenten staat voorop dat wijzigingen in beleid en uitvoering moeten leiden tot concrete oplossingen en verbeteringen ten opzichte van de huidige situatie. Daarbij gaat het om twee hoofdzaken: het vergroten van het aantal mensen dat kiest voor terugkeer vanuit Nederland en verminderen en vermijden van dakloosheid. We hebben als gemeenten en Rijk een gemeenschappelijk belang en doel: wat kan de effectiviteit van het terugkeerbeleid verbeteren? Nieuwe afspraken tussen Rijk en gemeenten moeten gericht zijn op het verbeteren van terugkeerresultaten. Daarbij moet geen sprake zijn van wantrouwen en opgelegde sancties, maar van een gelijkwaardig overleg. Dat overleg willen wij graag aangaan.

Hoogachtend,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, sweeping loop followed by a smaller circle and a trailing line.

J. Kriens
Voorzitter directieraad